АНОТАЦІЯ

Софілканич М.І. Особливості естетичного виховання дітей і молоді засобами образотворчого мистецтва у позашкільних закладах Закарпаття (ХХ-ХХІ ст.). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки. Мукачівський державний університет. Мукачево, 2021.

Дисертація є історико-педагогічним дослідженням естетичного виховання дітей і молоді засобами образотворчого мистецтва у позашкільних закладах Закарпаття у ХХ –ХХІ ст. для визначення перспективних напрямів використання досвіду естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва у сучасних умовах реформування позашкільної освіти.

Актуальність дослідження зумовлена пріоритетністю гуманізації освіти та посилення у зв'язку з цим важливості естетичного виховання підростаючого покоління; значущістю для естетичного виховання особистості засобів образотворчого мистецтва саме закладів позашкільної освіти, покликаної закласти фундамент для подальшого вмотивованого засвоєння художньої культури, продовження навчання за фахом художника; безперечні надбання закарпатської школи живопису і потреба інтеграції в традиційну художньо-педагогічну теорію та практику її ідей і підходів для вдосконалення якості масового естетичного виховання, професійної орієнтації та розвитку системи професійної художньої освіти на Закарпатті.

Аналіз історичної, психолого-педагогічної, довідкової літератури, праць науковців та розкриття сутності основних дефініцій «виховання», «естетичне виховання», «позашкільна освіта» дозволили зосередитися на ключовій дефініції дослідження *«естетичне виховання дітей і молоді засобами образотворчого мистецтва»* під яким ми розуміємо цілеспрямований процес впливу на: усвідомлення розуміння сутності і ролі засобів образотворчого мистецтва у процесі виховання; формування

естетичних смаків особистості засобами образотворчого мистецтва, творчої особистості за законами краси; розвиток художнього смаку та сприйняття; уміння бачити, відчувати, розуміти прекрасне засобами образотворчості; формування здатності творити прекрасне у мистецтві.

Позашкільну освіту трактуємо крізь призму проблеми нашого дослідження як: фундамент безперервної системи освіти, ефективний засіб розвитку задатків, здібностей, нахилів, задоволення пізнавальних інтересів дитини та її професійної орієнтації; цілеспрямований процес гармонійного розвитку і соціалізації особистості, удосконалення творчості і креативності у різних сферах і напрямках навчання і виховання у вільний час у позашкільних закладах освіти та інших соціальних інституціях.

Мета дослідження – на основі цілісного ретроспективного аналізу обґрунтувати особливості естетичного виховання дітей і молоді засобами образотворчого мистецтва у позашкільних закладах Закарпаття (XX-XXI ст.) та розкрити можливості актуалізації конструктивного ретродосвіду в умовах реформування сучасної позашкільної освіти в Україні.

Відповідно до мети окреслені такі **завдання дослідження**:

1. Розкрити стан наукової розробки ретроспективи проблеми естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва в позашкільних закладах Закарпаття у XX-XXI ст., її історіографію та джерельну базу; уточнити сутність ключових дефініцій.

2. Обґрунтувати соціально-історичні передумови, періодизацію розвитку позашкільних закладів Закарпаття та визначити провідні тенденції естетичного виховання дітей і молоді засобами образотворчого мистецтва досліджуваного періоду.

3. Визначити особливості організації освітнього процесу, зміст, форми, методи освітньо-виховної роботи з естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва у позашкільних закладах Закарпаття XX-XXI ст.

4. Проаналізувати можливості використання досвіду закладів позашкільної освіти з проблеми естетичного виховання засобами

образотворчого мистецтва в умовах реформування сучасної позашкільної освіти в Україні.

Об'єкт дослідження – позашкільна освіта Закарпаття в історичній ретроспективі.

Предмет дослідження – особливості естетичного виховання дітей і молоді засобами образотворчого мистецтва у позашкільних закладах Закарпаття XX-XXI ст.

У першому розділі – **«Естетичне виховання дітей і молоді засобами образотворчого мистецтва в позашкільних закладах Закарпаття у XX-XXI ст. як історико-педагогічна проблема»** – розкрито історіографію проблеми естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва в позашкільних закладах Закарпаття у XX-XXI ст., обґрунтовано основні дефініції проблеми дослідження, соціально-історичні передумови розвитку позашкільних закладів Закарпаття і періодизацію розвитку позашкільної освіти Закарпаття та визначено провідні тенденції естетичного виховання дітей і молоді засобами образотворчого мистецтва досліджуваного періоду.

Історико-педагогічний аналіз проблеми естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва у позашкільних закладах Закарпаття показав, що ця проблема не була предметом цілісного наукового дослідження. Водночас краєзнавчі джерела, історико-педагогічні розвідки, наративні праці, персонологічні дослідження тощо, спродуковані науковцями, педагогами становлять багату на фактологічний матеріал джерельну основу нашого дослідження.

У другому розділі – **«Організаційно-методичні особливості естетичного виховання в позашкільних закладах Закарпаття у XX-XXI ст.»** – досліджено особливості організації освітнього процесу з проблеми естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва у позашкільних закладах Закарпаття відповідно до визначених нами періодів.

Розкрито зміст, форми, методи освітньо-виховної роботи з естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва у позашкільних закладах

Закарпаття, шляхом порівняльного аналізу навальних планів, навчальних програм різних періодів, вивчення звітної документації, досвіду роботи закладів позашкільної освіти, де функціонували відділи образотворчого мистецтва (анкетування, інтерв'ю вчителів, батьків).

У третьому розділі – **«Використання прогресивних ідей педагогічного досвіду з проблеми естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва в сучасних умовах реформування позашкільної освіти»** - узагальнено результати професійно-творчої діяльності педагогічних працівників позашкільних закладів Закарпаття з проблеми естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва, а саме: А.А.Турак (автор «Експериментальної програми з образотворчого мистецтва для дітей-шестирічок» (2005), цікавих книжок-методичок, циклу телеуроків з малювання для маленьких глядачів; долучення вихованців до літературної та музично-драматичної діяльності, до творчої роботи у різних техніках, до виставкової діяльності, до участі гуртківців в роботі обласного телебачення, до підготовки ілюстрації до тієї чи іншої казки тощо); Е.Р.Левадська (кредо педагогічної діяльності – йти не від програми, а від дитини; є одним із організаторів Міжнародного дитячо-юнацького конкурсу «Срібний Дзвін» та ініціатором створення творчого дитячо-юнацького об'єднання «Малий Лувер» (2000)); Е.О.Роман (автор програми «Декоративна композиція» та методичного посібника «Архітектура Закарпаття»; педагогічне кредо – забезпечення позитивної мотивації діяльності для учнів, зацікавлення їх творчою роботою, створення умов для вдосконалення потенційних задатків, внутрішньої необхідності до творчості); Т.М.Бартош (Петричко) (педагогічне кредо – якщо людина налаштована щось зробити – вона це зробить; автор патенту на техніку розпису писанок (2012); доручення вихованців до організації театрального дійства (вистави: «Колобок», «Снігова Королева», «12 місяців» тощо), вивчення віршів, організація «капусників», пленерів, екскурсій, походів у картинні галереї, відвідування виставок; розповіді про видатних художників Закарпаття, їхню

творчість, якими захоплюється викладач захоплює і самих вихованців; для більш серйознішого ставлення до образотворчого мистецтва потрібен екзамен, який проводить у два етапи: теорія і практика); Р.М.Дорожнікова (працюючи з дітьми треба бути терпеливим, завжди прагнути зацікавити і заохотити дітей до праці, враховувати те, що кожна дитина любить і хоче, щоб її роботу, твір оцінили; власний приклад педагога-художника на практичних заняттях – величезний позитивний стимул для вихованців, до їх активності, наполегливості, старанності, вихованості і відповідальності). Вихованців педагогів є переможцями різних виставок, конкурсів, більшість із них продовжують навчання за фахом художника.

Визначено перспективи використання результатів дослідження в сучасних умовах реформування позашкільної освіти України (наповнення змістового компонента художньо-мистецького виховання краєзнавчим, регіональним, полікультурним, культуро-творчим аспектами; застосування інтегративного, міждисциплінарного підходів, інтерактивних методів у викладанні мистецьких предметів; широке використання пленерів, екскурсій, віртуальних екскурсій із застосуванням сучасних ІКТ, конкурсів, виставок, зустрічей з відомими художниками Закарпаття і України; професійна орієнтація; проведення регіональних науково-практичних семінарів для викладачів мистецьких гуртків, студій, шкіл; залучення вихованців до участі у волонтерських акціях, творчих проєктах громадської ініціативи тощо).

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дисертаційної роботи полягають у тому, що *вперше*:

- на основі системного ретроспективного аналізу *досліджено* соціально-економічні та організаційно-педагогічні засади процесу естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва у закладах позашкільної освіти Закарпаття XX-XXI століть в контексті державно-територіального перепідпорядкування закарпатських земель (перебування у складі Чехословацької республіки, Угорщини, УРСР, України);

- *схарактеризовано* умови, які впливали в хронологічних межах дослідження, на процес становлення та розвитку закладів позашкільної освіти: соціальні (рівень соціально-економічного розвитку суспільства, розвиток соціальних інститутів, державна і регіональна політика в сфері освіти і позашкільної, зокрема, законодавче поле для створення закладів позашкільної мистецької освіти, діяльність провідних художників краю) і педагогічні (організація освітньо-виховної діяльності закладів позашкільної освіти, їх нормативно-правове забезпечення, підготовка кваліфікованих педагогічних кадрів, зміст освіти та виховання, форми, методи, засоби естетичного виховання в позашкільних закладах краю);

- *обґрунтовано* періодизацію процесу становлення та розвитку закладів позашкільної освіти Закарпаття досліджуваного періоду:

1-ий етап (1927-1944 рр.) – заснування А.Ерделі та Й.Бокшаєм суботньо-недільної школи «Публічна школа рисунку» (підґрунтя – колонія у м. Тячеві (1902–1918), Ш.Голлоші), виховання плеяди молодих талановитих художників, розвиток у них естетичних почуттів, поглядів, переживань, оцінок, смаків, потреб та ідеалів, створення місцевої школи живопису;

2-ий етап (1945 – друга половина 70-их рр. ХХ ст.) – зміна політики у сфері позашкільної освіти із входженням Закарпаття до складу УРСР, розбудова «радянської» системи позашкільної освіти;

3-ій етап (1979-1990 рр.) – заснування першої дитячої художньої школи у Мукачеві, відкриття відділів образотворчого мистецтва при музичних школах та дитячих школах мистецтв;

4-ий етап (1991-2000-і рр.) – розбудова системи позашкільної освіти незалежної України – від проблем, пов’язаних із складною соціально-економічною ситуацією і відсутністю законодавчої бази, до розробки необхідного нормативно-правового забезпечення і функціонування широкого спектру закладів позашкільної освіти;

- *проаналізовано* організаційно-методичні засади забезпечення естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва у позашкільних

закладах Закарпаття досліджуваного періоду (зміст, методи, форми, засоби, навчально-методичне забезпечення);

- *уточнено* сутність понять «естетичне виховання засобами образотворчого мистецтва» та «позашкільна освіта» у контексті проблеми нашого дослідження.

До наукового обігу введено нові документи, факти, що базовані на виявлених архівних матеріалах.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що основні положення, висновки дисертації використовуються в процесі професійної підготовки майбутніх учителів, керівників гуртків, студій образотворчого мистецтва у закладах вищої освіти: на лекційних і семінарських заняттях з професійно-орієнтованих дисциплін, під час моніторингу знань студентів.

Основні положення та висновки проведеного дослідження відображено в навчально-методичному посібнику «Позашкілля Закарпаття: досвід естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва».

Дослідження несе інформативну цінність для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, працівників музеїв та мистецтвознавців. Основні положення дисертації використовуються у процесі викладання курсів «Історія педагогіки», «Методика викладання образотворчого мистецтва», «Методика позакласної та позашкільної роботи» у ЗВО, при написанні навчально-методичних і навчальних посібників, а також при розробленні програм відповідних семінарів та спецкурсів; у системі педагогічної освіти, у практиці післядипломної педагогічної освіти; в науково-дослідній роботі студентів під час написання дипломних та магістерських робіт, проведення подальших наукових досліджень з розвитку теорії і практики вітчизняної системи освіти.

Ключові слова: естетичне виховання, позашкільна освіта, заклади позашкільної освіти, естетичне виховання засобами образотворчого мистецтва, Закарпаття, періодизація.

ABSTRACT

Sofilkanych M.I. Features of aesthetic education of children and youth by means of fine arts in out-of-school establishments of Transcarpathia (XX-XXI centuries). - Qualification research (manuscript copyrights).

The thesis for a scientific degree of the doctor of philosophy in the field of knowledge 01 - Education / Pedagogy, specialty 011 - Educational, pedagogical sciences. Mukachevo State University. Mukachevo, 2021.

The thesis is a historical and pedagogical research of aesthetic education of children and youth by means of fine arts in out-of-school establishments of Transcarpathia in the XX - XXI centuries to determine promising areas of use of the aesthetic education experience by means of fine arts in the modern conditions of reforming out-of-school education.

The relevance of the study is due to the priority of the humanization of education and the strengthening, in this regard, the importance of aesthetic education of the younger generation; the importance of the means of the fine arts for the aesthetic education of the personality of the out-of-school education institutions, designed to lay the foundation for further motivated assimilation of artistic culture, continuing education in the specialty of an artist; the indisputable achievements of the Transcarpathian school of painting and the need for integration into the traditional artistic and pedagogical theory and practice of its ideas and approaches to improve the quality of mass aesthetic education, vocational guidance and the development of a system of professional art education in Transcarpathia.

Analysis of historical, psychological, pedagogical, reference literature, works of scientists and the disclosure of the essence of the main definitions of "education", "aesthetic education", "out-of-school education" allowed us to focus on the key definition of the study "*aesthetic education of children and youth by means of the fine arts*" by which we mean purposeful process of influencing: awareness of the understanding of the essence and role of the means of the fine arts in the process of education; the formation of aesthetic tastes of a person by means

of fine arts, a creative person according to the laws of beauty; development of artistic taste and perception; the ability to see, feel, understand beauty by means of fine arts; the formation of the ability to create beautiful things in art.

We interpret *out-of-school education* through the prism of the problem of our research as: the foundation of a continuous education system, an effective means of developing inclinations, abilities, satisfying the cognitive interests of the child and his/her professional orientation; a purposeful process of harmonious development and socialization of the individual, the improvement of creativity in various fields and areas of education and upbringing in free time in out-of-school educational institutions and other social institutions.

The aim of the study – on the basis of a holistic retrospective analysis to substantiate the features of aesthetic education of children and youth by means of fine arts in out-of-school institutions of Transcarpathia (XX-XXI centuries) and to reveal possibilities of actualization of constructive retro-experience in the conditions of reforming modern out-of-school education in Ukraine.

According to the aim the following **tasks** of research are outlined:

1. To reveal the state of scientific development of the retrospective of the problem of aesthetic education by means of fine arts in out-of-school institutions of Transcarpathia in the XX-XXI centuries, its historiography and source base; clarify the essence of key definitions.

2. To substantiate the social and historical preconditions, the periodization of the development of out-of-school institutions of Transcarpathia and to determine the leading trends in the aesthetic education of children and youth by means of fine arts of the studied period.

3. To determine the features of the educational process organization, content, forms, methods of educational work on aesthetic education by means of fine arts in out-of-school institutions of Transcarpathia of the XX-XXI centuries.

4. To analyze the possibilities of using the experience of out-of-school education institutions on the problem of aesthetic education by means of fine arts in the conditions of reforming modern out-of-school education in Ukraine.

The object of research is out-of-school education in Transcarpathia in historical retrospect.

The subject of research - features of aesthetic education of children and youth by means of fine arts in out-of-school establishments of Transcarpathia of the XX-XXI centuries.

In the first section - **"Aesthetic education of children and youth by means of fine arts in out-of-school institutions of Transcarpathia in the XX-XXI centuries as a historical and pedagogical problem** "- the historiography of the problem of aesthetic education by means of fine arts in out-of-school institutions of Transcarpathia in the XX-XXI centuries has been revealed, the main definitions of aesthetic education of children and youth by means of fine arts of the studied period have been substantiated.

Historical and pedagogical analysis of the problem of aesthetic education by means of fine arts in out-of-school institutions of Transcarpathia showed that this problem was not the subject of a comprehensive scientific study. At the same time, local history sources, historical and pedagogical intelligence, narrative works, personological research, etc., produced by scientists, teachers, constitute a rich factual material, the source basis of our research.

In the second section - **"Organizational and methodological features of aesthetic education in out-of-school institutions of Transcarpathia in the XX-XXI centuries."** - the peculiarities of the educational process organization on the problem of aesthetic education by means of fine arts in out-of-school institutions of Transcarpathia in accordance with the periods defined by us have been investigated.

The content, forms, methods of educational work on aesthetic education by means of fine arts in out-of-school institutions of Transcarpathia have been revealed by comparative analysis of curricula, study programs of different periods, study of reporting documentation, experience of out-of-school education establishments where fine arts departments functioned (questionnaires, interviews with teachers, parents).

The third section - **"Using progressive ideas of pedagogical experience on the problem of aesthetic education by means of fine arts in modern conditions of reforming out-of-school education"** – has summarized the results of professional and creative activity of pedagogical workers of out-of-school institutions of Transcarpathia on the problem of aesthetic education by means of fine arts, namely: A.A. Turak (the author of "Experimental program of fine arts for six-year-olds") (2005), interesting books, a series of TV lessons on drawing for young viewers, involving children in literary and musical-dramatic activities, creative work in various techniques, exhibition activity, participation of club members in the work of regional television, preparation of illustrations for fairy tales, etc.); E.R. Levadska (credo of pedagogical activity - to go not from the program, but from the child; is one of the organizers of the International Children's and Youth Competition "Silver Bell" and the initiator of the creative children's and youth association "Small Louvre" (2000)) ; E.O. Roman (author of the program "Decorative composition" and methodical manual "Architecture of Transcarpathia"; pedagogical credo - providing positive motivation for schoolchildren, interest in their creative work, creating conditions for improving potential talents, the inner need for creativity); T.M. Bartosh (Petrychko) (pedagogical credo - if a person is determined to do something – he/she will do it; the author of a patent for the technique of painting Easter eggs (2012); assignment of pupils to the organization of theatrical action (performances: "Gingerbread Man", "Snow Queen", "12 months", etc.), study of poems, organization of "kapusniks", plein airs, excursions, trips to art galleries, visits to exhibitions, stories about outstanding artists of Transcarpathia, their work, which the teacher is fond of, captures the pupils themselves; for a more serious attitude to the fine arts, an exam is needed, which is conducted in two stages: theory and practice); R.M. Dorozhnikov (working with children you need to be patient, always strive to interest and encourage children to work, take into account that every child loves and wants his/her work to be appreciated; own example of a teacher-artist in practice - a huge positive incentive for schoolchildren, to their activity,

perseverance, diligence, politeness and responsibility). Pupils of teachers are winners of various exhibitions, competitions, most of them continue their studies as artists.

The prospects for using the research results in the modern conditions of reforming out-of-school education in Ukraine have been determined (filling the content component of artistic and creative education with local history, regional, multicultural, cultural-creative aspects, the use of integrative, interdisciplinary approaches, interactive methods in teaching art subjects; wide use of plein-airs, excursions, virtual excursions using modern ICT, contests, exhibitions, meetings with famous artists of Transcarpathia and Ukraine and professional orientation, conducting regional scientific and practical seminars for teachers of art circles, studios, schools, attracting pupils to participate in volunteer actions, creative projects of public initiative, etc.).

Scientific novelty and theoretical significance of the results of the dissertation are that for *the first time*:

- on the basis of systematic retrospective analysis the social-economic and organizational-pedagogical principles of the process of aesthetic education by means of fine arts in out-of-school educational institutions of Transcarpathia of XX-XXI centuries in the context of state-territorial subordination of Transcarpathian lands (being part of Czechoslovakia, Ukraine,) *have been studied*;

- the conditions that influenced the chronological framework of the study, the process of formation and development of out-of-school education *have been characterized*: social (level of social and economic development of society, development of social institutions, state and regional policy in education and out-of-school education, in particular, the legislative field for the creation of out-of-school art education institutions, the activities of the leading artists of the region) and pedagogical (organization of educational activities of additional education institutions, their regulatory support, training of qualified pedagogical personnel, the content of education and upbringing, forms, methods, means of aesthetic education in out-of-school institutions of the region);

- the periodization of the process of formation and development of out-of-school educational institutions of Transcarpathia of the studied period *has been substantiated:*

1st stage (1927-1944) - foundation of Saturday-Sunday school "Public school of drawing" by A.Erdeli and J. Bokshay (foundation - a colony in Tyachev (1902-1918), Sh.Golloshi), education of a galaxy of young talented artists, the development of their aesthetic feelings, views, experiences, assessments, tastes, needs and ideals, the creation of a local school of painting;

2nd stage (1945 - second half of the 70s of the XX century) - change of policy in the field of out-of-school education with the entry of Transcarpathia into the USSR, development of the "Soviet" system of out-of-school education;

3rd stage (1979-1990) - the foundation of the first children's art school in Mukachevo, the opening of departments of fine arts at music schools and children's art schools;

4th stage (1991-2000) - development of the out-of-school education system of independent Ukraine - from problems related to the difficult social and economic situation and lack of legal framework, to the development of the necessary legal framework and the functioning of a wide range of institutions of out-of-school education;

- the organizational and methodical bases of providing aesthetic education by means of fine arts in out-of-school establishments of Transcarpathia of the investigated period (the maintenance, methods, forms, means, educational and methodical maintenance) *have been analyzed*;

- the essence of the concepts "aesthetic education by means of fine arts" and " out-of-school education" in the context of the problem of our research *has been specified.*

New documents and facts based on the discovered archival materials have been introduced into scientific circulation.

The practical significance of the study is that the main provisions, conclusions of the thesis are used in the training of future teachers, club leaders, art

studios in higher education: lectures and seminars on professional-oriented disciplines, during monitoring of students' knowledge.

The main provisions and conclusions of the study are reflected in the textbook "Out-of-school establishments of Transcarpathia: the experience of aesthetic education by means of fine arts."

The research is of informative value for teachers and students of art schools, museum staff and art critics. The main provisions of the thesis are used in the teaching of courses "History of Pedagogy", "Methods of teaching fine arts", "Methods of extracurricular and out-of-school activities" in institutions of higher education, in writing teaching aids, as well as in developing programs for seminars and special courses; in the system of pedagogical education, in the practice of postgraduate pedagogical education; in research work of students during the writing of diploma and master's theses, conducting further research on the development of theory and practice of the national education system.

Key words: aesthetic education, out-of-school education, out-of-school education institutions, aesthetic education by means of fine arts, Transcarpathia, periodization.

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Софілканич М. І. Проблема естетичного виховання молоді у соціальних інституціях Закарпаття першої половини XX ст.: історичний огляд. *Вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2018. Вип. 1(7). С. 55–61.

2. Софілканич М. І. Художньо-естетичне виховання в Мукачівській дитячій художній школі ім. М. Мункачі: Традиції та інновації. *Інноваційна педагогіка*: науковий журнал. Одеса, 2019. Вип. 12, Т. 2. С. 47–52.

3. Кобаль В. І., Софілканич М. І. Становлення та розвиток Ужгородської дитячої школи мистецтв як важливого осередку естетичного виховання шкільної молоді. *Науковий вісник МДУ. Серія «Педагогіка та*

психологія»: збірник наукових праць / ред. кол.: Н. В. Пазюра (гол. ред) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2020. Вип. 1(11) . С. 23–27.

4. Софілканич М. І., Кобаль В. І. Історіографія розвитку позашкільної художньої освіти Закарпаття XX ст. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2020. Vol. VIII(42), Issue 242. С. 52–56.

5. Софілканич М. І. Заклади позашкільної освіти Закарпаття в системі безперервної художньої освіти. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»* / ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. 2021. Вип. 192. С. 203–209.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

6. Софілканич М. І. Естетичне виховання шкільної молоді засобами образотворчого мистецтва в Чинадіївській дитячій школі мистецтв. *Науковий вісник Закарпатського художнього інституту №3*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Ерделівські читання», м. Ужгород, 14–16 травня 2012 р. Ужгород: Гражда, 2013. С. 274–280.

7. Софілканич М. І. Творча і педагогічна діяльність Ангеліни Турак. *Науковий вісник Закарпатського художнього інституту*: «Ерделівські читання» / ред. кол.: І. І. Небесник та ін. Ужгород: Гражда, 2013. С. 363–370.

8. Софілканич М. І. Мукачівська дитяча художня школа ім. М. Мункачі – важливий осередок естетичного виховання шкільної молоді. *Вісник Закарпатського художнього інституту*: збірник наукових праць / ред. кол.: І.І. Небесник та ін. Ужгород: Закарпатський художній інститут, 2015. Вип. 6. С. 114–117.

9. Софілканич М. І. «Малий Лувер» як важливий осередок естетичного виховання шкільної молоді. *Вісник Закарпатського художнього інституту*: збірник наукових праць / ред. кол.: І. І. Небесник та ін. Ужгород: Закарпатський художній інститут, 2015. Вип. 7. С. 222–225.

10. Софілканич М. І. Баконій З., Турак А.: нерозривність традицій художнього виховання школярів. *Вісник Закарпатської академії мистецтв*:

збірник наукових праць / ред. кол.: І. І. Небесник та ін. Ужгород: Закарпатська академія мистецтв, 2017. Вип. 8. С. 119–122.

11. Софілканич М. І., Кобаль В. І., Педагогічний досвід А. Турак щодо використання літературних творів, ілюстрацій та інших засобів естетичного виховання у позашкільній діяльності. *Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення Євроінтеграційних процесів*: збірник тез доповідей за матеріалами ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Мукачево, 17–18 травня 2018 р. Мукачево: МДУ, 2018. С. 192.

12. Софілканич М. І. Особливості художньо-естетичного виховання в закладах позашкільної освіти (школах мистецтв) Закарпаття. *Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення Євроінтеграційних процесів*: збірник тез доповідей за матеріалами ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Мукачево, 16–17 травня 2019 р. Мукачево: МДУ, 2019. С. 286.

13. Софілканич М. І., Кобаль В. І. Становлення та розвиток Ужгородської дитячої школи мистецтв як важливого осередку естетичного виховання шкільної молоді. *Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття:* збірник матеріалів ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Мукачево, 22–23 квітня 2020 р.) / гол. ред. Т. Д. Щербан. Мукачево: МДУ, 2020. С. 200–204.

14. Софілканич М. І. Система ступеневої освіти як важливий чинник розвитку образотворчого мистецтва в Закарпатті. *Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів*: збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, м. Мукачево, 14–15 травня 2020 р. / ред. кол.: Т. Д. Щербан (гол. ред) та ін. Мукачево: РВВ МДУ, 2020. С. 216–218.

Публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації:

15. Софілканич М.І. Позашкілля Закарпаття: досвід естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва : навчально-методичний посібник. Мукачево : Вид-во МДУ, 2020. 168 с.